

GAJA VIŠNAR

PRIČAKOVALA

SEM, DA BO

V NEW YORKU

GROZNO,

PA ME MNOGO

KOLEGOV NI

JEMALO RESNO

Velika večina v tujini živečih Slovencev se je ob izbruhu pandemije novega koronavirusa vrnila v domovino, vi pa ste ostali v ZDA. Kako to? Trenutno ste v Washingtonu. Ste se tja preselili ob izbruhu v New Yorku ali ste že prej tam delali in ostali tam?

Zaradi dela sem zamudila čas, ko bi iz New Yorka lahko odpotovala domov varno in smiselno. Bila sem namreč v t. i. upstate New Yorku, severno od mesta, v naravi. Ko se je začela karantena in so se vsi projekti ustavili, je kazalo, da bom lahko ostala tam v začasni karanteni. Ravno, ko se je v New Yorku začela najhujša kriza, se mi je situacija spremenila in morala bi se vrniti v mesto. Takrat so bili leti v Slovenijo že zelo omejeni in logistično zahtevni, poleg tega pa se je število okuženih v mestnem

središču bliskovito povečevalo. Ker sem imela možnost zaobiti New York in priti neposredno v Washington, DC, je bila to takrat najboljša možna rešitev.

Kakšne so razmere v Washingtonu?

V Washingtonu je veliko bolj mirno kot v New Yorku. Trgovine so odprte, s časovnimi in prostorskimi prilagoditvami glede na zahteve karantene. Tudi na sprehode lahko hodimo. Manj ljudi je, ulice so bolj prostorne kot v New Yorku, zato je lažje držati primerno varnostno razdaljo. Začela se je pomlad, vse cveti, tako da energija zunaj na trenutke spominja na tisto v obljudenih prazničnih dneh.

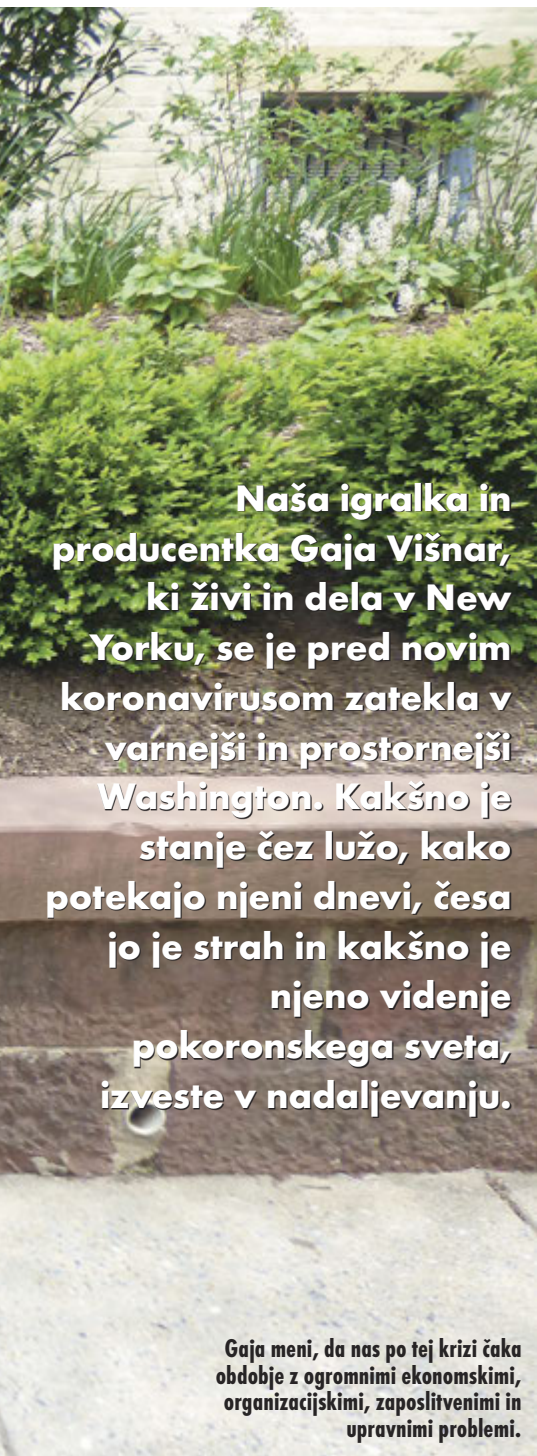
Kje živite?

Sem v centru, ampak blizu parka ob

Lincolnovem spomeniku in odsevnem bazenu, kjer je vsaj malo narave in se brez težav umakneš drugim sprehajalcem – kar je na mestnih ulicah težje. Lepo je videti znamenite spomenike brez siceršnje gneče. Letal in hrupa je veliko manj. Race, veverice in druge živali v parku se zdijo kar zadovoljne.

Se vam sicer zdi, da so oblasti dovolj zgodaj in dovolj dobro ukrepale?

Mislim, da je bilo veliko ljudi predolgo v znanikanju. Sama sem dobivala informacije iz Slovenije in Italije, zato sem pričakovala, da bo v New Yorku grozno – pa me mnogo kolegov ni jemalo resno. V New Yorku se disciplina ljudi zdi še posebno velik izziv, saj je mesto gosto naseljeno in polno mladih, aktivnih in ambicioznih ljudi, ki so vajeni oblikovati svoja

Naša igralka in producentka Gaja Višnar, ki živi in dela v New Yorku, se je pred novim koronavirusom zatekla v varnejši in prostornejši Washington. Kakšno je stanje čez lužo, kako potekajo njeni dnevi, česa jo je strah in kakšno je njeno videnje pokoronskega sveta, izveste v nadaljevanju.

Gaja meni, da nas po tej krizi čaka obdobje z ogromnimi ekonomskimi, organizacijskimi, zaposlitvenimi in upravnimi problemi.

pravila. Stanovanja so manjša in več ljudi si deli isto gospodinjstvo. Sprehajalne površine so na ozkih ulicah bolj omejene. V Washingtonu je situacija za zdaj v mejah normale in bolnišnice niso preobremenjene.

Kako pa je z delom? Sklepam, da trenutno nimate snemanj oziroma vaj in predstav? Vadite prek spleta?

Res je, dela trenutno nimam, vse je odpovedano, za nedoločen čas. Sem v predprodukciji filma, ki naj bi ga snemali poleti in jeseni, pa je zdaj seveda prestavljen. Vseeno projekt razvijamo naprej, se pripravljamo na produkcijo, razpravljamo o tematskih, umetniških in logističnih vprašanjih izvedbe. Vaje pa se nam v tem obdobju ne zdijo smiselne, ker trenutno preveč produkcijskih

vprašanj ostaja neodgovorjenih.

Kako pa je s spletnimi performansi?

Prek spleta poteka veliko izobraževanj, srečanja z agenti in kasting direktorji, branja različnih dramskih besedil in podoba. Branja seveda trenutno niso plačana in so za zdaj namenjena bolj umetnikom kot pa širši publiki. Nekateri kolegi, predvsem tisti, ki imajo lasten studio, imajo solo spletne predstave, ki jih v živo snemajo iz karantene in za katere pobirajo vstopnino. Opažam veliko novih spletnih pogovornih oddaj na straneh, kot je YouTube, Instagram ali Facebook Live. Veliko umetnikov čas krize izkorišča za grajenje »spletne prisotnosti« – pridobivanje sledilcev in utrjevanje vezi s spletnim občinstvom. Količina na spletu dostopnih zabavnih vsebin skokovito narašča in sklepamo lahko, da bo to postala nova stalnica.

Kako sicer preživljate dneve?

Do zdaj sem bila zelo zaposlena – urediti sem morala veliko logističnih in birokratskih stvari. Vsak dan se pojavi kakšen nov problem, ki zahteva mojo pozornost. Kot rečeno, se veliko stvari dogaja na spletu, imamo »screeninge« in srečanja z igralskimi skupnostmi, poslušam veliko pogovorov z umetniki z vseh koncev sveta in se srečujem z različnimi kasting agenti. Vsak dan telovadim, če se da, grem na sprehod, tako da dnevi kar minevajo. Želim si imeti več

časa za branje in gledanje serij, pa ga do zdaj tudi v tem #ostanidoma obdobju še nisem zares imela. Očitno sta aktivnost in zaposlenost v moji naravi – nikoli in nikjer mi ni dolgčas in zdaj ni nič drugače.

Imate vse, kar potrebujete?

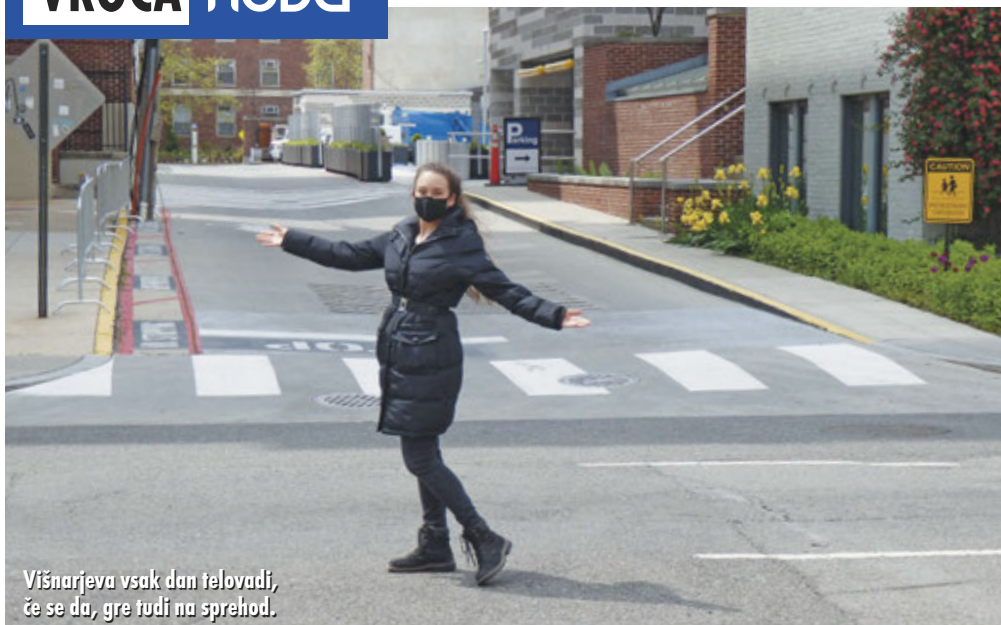
Težko je, ker imam vse svoje stvari še vedno v New Yorku, tukaj sem s samo enim kovčkom osnovnih potrebščin, ki sem jih spakirala, misleč, da mesto zapuščam samo za dva tedna. Čeprav trenutno nujno ne potrebujem nič več kot to, je neprijetno vedeti, da ne morem do svojih stvari. Ker vrnitev v New York trenutno ne pride v poštev, se počutim kot v izgnanstvu.

Vas je česa strah?

Ja, čeprav sem na varnem in zdrava, situacija še zdaleč ni prijetna. Čutim veliko negotovosti glede prihodnosti, kar je še večji izziv za nas, ki imamo delovne vizume za svobodne umetnike v tujini. Predvidevamo, da si New York še dolgo ne bo opomogel. Tudi naša panoga bo nekaj časa kar trpela – gledališče in performativna umetnost morda bolj kot film in TV – ampak omejitve druženja v večjih skupinah ljudi bodo nekaj časa neizogibne in ovira za vsa igralska področja. Veliko projektov je padlo v vodo in ne vemo, kdaj in koliko bomo lahko spet delali. Ta strah moramo čim hitreje in vsi skupaj izkoristiti za iskanje novih oblik in možnosti za preživetje naše branže in s tem nas samih.

Igralka se je pred pandemijo novega koronavirusa zatekla v Washington.

Višnarjeva vsak dan telovadi, če se da, gre tudi na sprehod.

Kako pogosto ste v stiku z domačimi? So vas kaj »silili«, da pridete domov?

V zadnjem mesecu smo na zvezi skoraj vsak dan. Seveda so vsi želeli, da se vrnem – oziroma predvsem, da sem na vamem, in ne v New Yorku. Če ob začetku krize ne bi bila zunaj New Yorka, bi se takrat gotovo vrnila v Slovenijo tudi sama. V tem času bi nedvomno raje bila doma ob svojih najbližjih.

Kako je z denarjem? Dobite kakšno pomoč od države ali katere druge institucije?

Slabo. Izpad dohodka je in bo ostal velik izziv za marsikoga, morda toliko bolj za nas umetnike. Od države ali institucij nisem dobila nikakršne pomoči – ker sem na delovnem vizumu v tujini, sem nekako »vmes« in nisem upravičena do državne pomoči v nobeni od držav. Čeprav trenutno nisem v New Yorku, pa imam tam še vedno vse osebne stvari, zato od najemodajalca ne dobim nobenih olajšav pri plačilu najemnine – ki je v mestu seveda vratolomna. Tolaži me lahko le to, da nas je veliko v isti koži in da si stojimo ob strani.

Kako pa je na splošno s pomočjo za umetnike v trenutni situaciji?

Umetnost vedno pristane na dnu lestvice finančne pomoči. Ameriški neodvisni umetniki se po novem lahko prijavijo za status brezposelnosti, ampak število brezposelnih je tako naraslo, da je sistem preobremenjen. O tem se v kulturnih krogih veliko govori, nekatere institucije ponujajo finančno pomoč umetnikom, pojavljajo se različni skladi in dotacije za pomoč umetnikom. Sredstva pa so zaradi velikega števila brezposelnih umetnikov zelo težko dostopna in večinoma namenjena samo ameriškim državljanom. Ker trenutno naša panoga ni edina v finančnih škripcih, bodo umetniki verjetno izgubili tudi velik del siceršnje podpore premožnejših ljudi – poleg tega, da več sektorjev potrebuje podporo, je veliko ljudi s padcem borznih tečajev prav tako izgubilo del

za pokojnino privarčevanih sredstev in nihče ne ve, kako bo z gospodarstvom v prihodnje.

Se vam na splošno zdi, da sta se zaradi novega koronavirusa kaj okrepili solidarnost in povezanost med ljudmi?

Vsekakor se počutim zelo povezano s svojimi umetniškimi kolegi. V spletnem svetu se res veliko dogaja, nekako je lažje imeti sestanke, poteka veliko zanimivih igralskih srečanj, pogovorov z agenti in kasting direktorji, tako imenovanih »odprtih avdicij« in podobno. Poslušam pogovore med umetniki z različnih koncev sveta in v uteho mi je slišati različne, a kljub temu univerzalne zgodbe. Občutek imam, da se vsakodnevno boj umetnikov v današnji kapitalistični družbi ni kaj dosti spremenil. Zdi se, da se umetniki povezujejo na bolj globalni ravni kot prej, kar lahko pripelje do zanimivih sodelovanj, ko bomo znova bolj mobilni. Ob rušenju vzpostavljene družbene strukture in omejenih zmožnostih se hkrati odpirajo nove priložnosti. Veliko vrednotam, ki smo jih umetniki vedno poudarjali, se viša vrednost. Zaradi virusa smo bili prisiljeni izstopiti iz vsakodnevnih vzorcev, ki so večkrat destruktivni. Obsojeni smo na premor, tišino, v kateri pride ven naša človeškost. Ob tem imamo priložnost na svoj obstoj pogledati z distance in ozavestiti, kaj je v svetu, kot smo ga poznali do zdaj, delovalo in kaj ne. Kakšen svet si želimo, kakšne osebe si želimo biti, koga želimo za vodjo, kaj nas osrečuje in katere dele sebe smo zaradi prenasičenosti zapostavljali. Ko nam je odvzeta vsa zunanja struktura in nič ni nujno potrebno, pridejo na plan notranje, naše želje, čustva in vrednote, ki smo jih v vrvežu potrošništva vedno znova potiskali v stran. Pomembnejši postajajo medosebni odnosi. Ugotovimo, kaj zares potrebujemo – kar je pogosto veliko manj, kot smo si mislili. Kot pravi Anna Kendrick: »Nikoli več si ne bom mogla lagati, kaj vse bi naredila, če bi le imela čas.« V teh ekstremnih

okolščinah ima priložnost priti na plan naš resnični jaz. Kar izberemo, ko nam nič ni treba, je velik kazalnik naše resnične narave, ki jo bomo zdaj morda bolj upoštevali. Morda imamo priložnost izboljšati kakovost življenja. Bojim pa se, da bo svet na te bolj duhovne nauke hitro pozabil in se spustil nazaj v ustaljene timice.

Kakšne spremembe pričakujete, ko bo najhujše mimo?

Zagotovo bo veliko več avdicij potekalo prek domačih videov, t. i. self-tapes – ta trend se je začel razvijati že prej in karantena ga bo samo okrepila. Morda v procesu kastinga lokacija bivanja ne bo več tako pomembna kot prej. Mnenja o tem, kako se bo situacija za performativno umetnost razvijala naprej, so različna. Nekateri menijo, da se bo produkcija že takoj po koncu omejitve gibanja začela v polnem razmahu. Sama nisem tako optimistična – skrbi me, da se predstave v živo kar nekaj časa ne bodo vrnile. Morda to pomeni več performansov prek spleta in porast priljubljenosti spletnih platform. Verjamem pa, da tehnologija nikoli ne bo mogla nadomestiti neposrednega povezovanja med umetniki in občinstvom. Gledališče in umetnost že tisočletja v družbi ohranjata nepogrešljivo vlogo, vzponom in padcem navljub. Navsezadnje smo ljudje družbena bitja in osebni stik s sočlovekom je ena od naših osnovnih psihosocialnih potreb.

Vloga igralcev kot pripovedovalcev zgodb, raziskovalcev človeške narave in potreb ter ustvarjalcev vezi med ljudmi tako ostaja enako ali celo bolj pomembna. Igralec s svojim nastopom izmenjuje energijo z občinstvom, z njim diha in ustvarja z vsakim nastopom edinstveno alkimijo, gledališča brez tega stika ni. Koronavirus nas je izzval in dolžnost umetnikov je, da se na klic odzovemo konstruktivno. Praznino, ki nastaja z zahtevano socialno distanco, moramo zapolniti. Vsak od nas na svoj način doživlja te posebne zgodovinske trenutke osame. Izjemna prednost je virtualna povezanost, saj si kljub oddaljenosti ostajamo bližje kot kdajkoli. Izmenjujemo si ideje, misli in občutja, ki postajajo podlaga za ustvarjanje novih vsebin. Po tej krizi nas čaka obdobje z enormnimi ekonomskimi, organizacijskimi, zaposlitvenimi in upravnimi problemi. Mislimo moramo na tisto obdobje in začeti že danes mašiti luknje bodoče praznine. Pustiti za sabo vse, kar je brez potrebe ustvarjalo brezna med nami. Ob misli na tisti čas »potem«, ko bomo, spremenjeni, ponovno skupaj zaživeli. Uprizoritvena umetnost bo morala na novo zgraditi svoje odre, napolniti trge in ulice. S pravo vsebino, novim zrcalom in svežimi idejami. To lahko dosežemo samo z ljubeznijo, slogom in vzajemnostjo.

■ TEJA PELKO